

Verrassend verschillend

Otters en bevers. We noemen ze vaak in één adem, maar het zijn verrassend verschillende beesten. Wat ze wél gemeen hebben: ze waren uitgestorven, maakten een succesvolle rentree en zijn indicatoren voor robuuste waternatuur.

De bever (*Castor fiber*) en de otter (*Lutra lutra*) zijn beide zoogdieren met zwemvliezen tussen hun tenen, kleine afsluitbare oren en een waterdichte vacht voor een comfortabel leven in en bij het water. Ze worden vaak met elkaar verward, terwijl ze in uiterlijk en gedrag bijna tegenpolen zijn. Zoogdier-expert Elze Polman: “Een otter is slank, snel en behendig, een bever heeft een wat lomper lichaam en beweegt zich vooral op land ook zo. Daarnaast heeft een bever als enige zoogdier een platte geschubde staart waarmee hij bij dreiging op het water slaat.”

Familiedier versus lone wolf

De bever is een knaagdier en met zijn grote

voortanden – bedekt met een harde laag oranje glazuur – velt hij moeiteloos boompjes voor het bouwen van burchten en dammen. Met deze dammen reguleren ze de waterstand, waarmee ze voorkomen dat hun burcht droog komt te staan. De ingang van de burcht – waar ze in familiegroepen samenleven – moet onder water blijven zodat roofdieren niet in het hol kunnen komen. Beverpaartjes blijven hun leven lang bij elkaar. Otters leven juist solitair. Je vindt ze bij afgelegen meren, rivieren en moerassen met dichtbegroeide oevers en veel dekking. Het territorium van een mannetje is doorgaans gemiddeld 15 kilometer. Daarbinnen leven doorgaans twee tot drie vrouwtjes in kleinere territoria van gemiddeld 7 kilometer. Otters controleren

het gebied regelmatig op aanwezigheid van anderen en markeren plekjes met ontlasting. De otter is een marterachtige en is 's nachts actief, ze spelen en jagen dan langs het water. Hij heeft vier lange, scherpe hoektanden om zijn prooi mee vast te houden en te bijten.

Vegetariër versus roofdier

Otters en bevers kunnen prima samenleven in een gebied. Elze: “Het zijn geen concurrenten; de bever is vegetariër en eet het liefst bladeren, twijgen en bast van zachte boomsoorten als wilg en populier. Daardoor blijft het landschap open. De otter is een toppredator. Zijn lievelingskostje is vis, maar er staat ook wel eens een rat, rivierkreeft of amfibie op het menu.” >>

Otters zijn speelse dieren en vermaken zich dan ook prima als het gesneeuwd heeft.

De Biesbosch-bevers komen uit de Elbe in Duitsland. De Limburgse populatie heeft een gemengde afkomst: Poolse en Russische bevers die in Wallonië zijn uitgezet en Duitse bevers.

Bestuurslid CaLutra, project-leider Zoogdiervereniging en eigenaar van Elzes Dierenwereld
ELZE POLMAN
@elzes_dierenwereld

“Beide dieren zijn uitgestorven door toedoen van de mens en om die reden hebben we ze ook weer teruggebracht”

Eco-boost

Bevers kunnen een groot effect hebben op hun leefomgeving. “Het zijn ware eco-engineers”, zegt Elze. “Ze veranderen lokaal het landschap, onder andere door het bouwen van dammen en bevermeren. Daarmee beïnvloeden ze de waterstand – wat goed is tegen de verdroging – en zorgen ze vaak voor een lokale boost van de biodiversiteit.”

Gravers versus schuilers

Bevers zijn fanatieke gravers en kunnen daardoor overlast of schade veroorzaken. Soms maken bevers hun burcht op een plek waar wij als mens ze liever niet willen hebben, zoals in dijken. De ingang maken ze onder water, maar bevers graven net zo lang schuin naar boven tot ze droge voeten hebben. Dit kan een serieus gevaar vormen; het water loopt de dijk in en spoelt zand en klei weg waardoor dijken verzwakken. Elze: “In Limburg gaan we een pilot starten om schade door bevers te voorkomen. We nemen preventieve

maatregelen zodat de bever zich hopelijk niet vestigt op plekken waar dat niet gewenst is. We denken daarvoor vanuit de bever: wat vindt hij prettige plekjes en waarom?” Otters maken geen hollen, ze slapen verscholen onder boomwortels, op de oever of maken dankbaar gebruik van een beverhol.

Allebei ooit uitgestorven

Beide dieren waren uitgestorven in Nederland – de bever verdween in 1826 en de otter in 1988 – door kleiner wordende natuurgebieden, toenemend verkeer, jacht en slechte waterkwaliteit door giftige stoffen. Na 1980 kwamen er installaties om water te zuiveren en regels voor het gebruik van gif- en meststoffen. Hierdoor werd het water in meren en rivieren weer schoner en opnieuw geschikt voor de waterdieren. Elze: “Beide dieren zijn uitgestorven door toedoen van de mens en om die reden hebben we ze ook weer teruggebracht.”

- ⚡ Zie je een boom als deze? Dan leven er bevers in het gebied. Bevers eten het liefst bladeren, twijgen en bast van zachte boomsoorten. Bijvoorbeeld van deze populier in Gelderse Poort.
- ⚡ Deze beverburcht is omringd door smakelijke knotwilgen. De ingang is door een lage waterstand niet meer beschermd door het water. Gevaarlijk, want zo kunnen roofdieren de burcht betreden.

© Michel Gouwer/Buiters-Beek

© Chris van Rijkwijk/Buiters-Beek

© Elze Polman

- ⚡ De Nederlandse otterpopulatie heeft zijn gewenste minimale grootte bereikt! 2021 is dan ook uitgeroepen tot het jaar van de otter. Ook knelpunten worden onder de aandacht gebracht, zoals het aantal verkeersdoden.

Biesbosch versus Weerribben

In 1988 werden zo'n 150 bevers uitgezet, verspreid over zes natuurgebieden waaronder de Biesbosch. “Ze hebben een slechte start gehad, mogelijk door het toen nog vervuilde water. Exacte aantallen weten we niet, maar mijn collega maakte een jaar geleden een schatting van 3.500 bevers in ons land. Waarschijnlijk is dat aantal sindsdien nog verder toegenomen.” Nationaal Park Weerribben-Wieden, het grootste laagveengebied van Europa, was in 2002 de aangewezen plek om de otter te herintroduceren. Otters hebben geschikte verbindingen tussen Nederlandse natuurgebieden nodig zodat ze zich kunnen verspreiden. “Ze verplaatsen zich langs de waterkant en willen geen energie verliezen aan wisselen tussen land en water. Ze kiezen de makkelijkste weg en dat betekent dat ze soms in het verkeer terechtkomen. Dat loopt niet altijd goed af. Verkeer is dan ook hun grootste bedreiging. Om de otters te beschermen, verbeteren we onveilige routes langs de waterkant met bijvoorbeeld plankjes onder viaducten en faunapassages.”

Monitoren

Net als de bever verspreidt de otter zich steeds verder over Nederland. Dit jaar werd het vooraf bepaalde streefaantal van 400 bereikt. “CaLutra monitort met behulp van vrijwilligers de aantallen bevers en otters”, vertelt Elze. “Ook het bijhouden van de genetische verspreiding is belangrijk. Wageningen Universiteit en Research monitort de genetische verspreiding van de otterpopulatie. Dat doen ze door DNA uit otterpoep te halen, de zogenaamde spraints, die ze met hulp van een grote groep vrijwilligers verzamelen in de leefgebieden. Dat is nodig omdat er in een gebied vaak een dominant mannetje aanwezig is, die met meerdere vrouwtjes in de omgeving paart. Dat kan zorgen voor verminderde genetische variatie onder otters in een gebied.”

Tips van de boswachter

Boswachter
THOMAS VAN DER ES
@thomasvanderes

Beveractiviteiten
Buitencentrum Almeerderhout is het beginpunt voor een dagje naar buiten. Een bezoek aan stadslandgoed De Kemphaan en de bossen rond Almere. In en rond het bezoekerscentrum vind je allerlei activiteiten rond het thema bevers, want ook hier zijn de houtknagers te vinden. Als je niet met de beverbus mee kunt, ga dan op eigen houtje het gebied in.
staatsbosbeheer.nl/buitencentrumalmeerderhout

Bevergebied bij uitstek: de Biesbosch

In de Biesbosch is de bever in 1988 uitgezet en inmiddels floreert hij in het gebied. Dit waterrijke gebied bij Dordrecht is het grootste zoetwatergetijdengebied van Europa. Een rivierendelta met zeven landschapstypes waar het getij nog vrij spel heeft.
staatsbosbeheer.nl/biesbosch

Op ottersafari

Zin in een ruige wandeling? Volg het boswachterspad door de Rot-tige Meente. Als je mazzel hebt, zie je misschien wel een otter!
staatsbosbeheer.nl/boswachterspadrottigemeente

© Adam Szigeti/ku/Stock